

Vlaams
Parlement

ingediend op **543** (2015-2016) – Nr. 1
26 oktober 2015 (2015-2016)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Jos De Meyer en Caroline Gennez

over het onderzoek
'Een capaciteitsmonitor voor het leerplichtonderwijs'

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Kathleen Helsen.

Vaste leden:

Vera Celis, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester, Kathleen Krekels, Kris Van Dijck, Miranda Van Eetvelde;

Jos De Meyer, Jenne De Potter, Jan Durnez, Kathleen Helsen;

Ann Brusseel, Jo De Ro;

Caroline Gennez, Tine Soens;

Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

Peter Persyn, Grete Remen, Axel Ronse, Willy Segers, Ann Soete, Manuela Van Werde;

Caroline Bastiaens, Sabine de Bethune, Vera Jans, Katrien Schryvers;

Jean-Jacques De Gucht, Francesco Vanderjeugd;

Katia Segers, Steve Vandenberghe;

Elke Van den Brandt.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door de deskundigen	4
1.	Uiteenzetting door Johan Surkyn.....	4
2.	Uiteenzetting door Steven Groenez	8
II.	Bespreking.....	11
1.	Vragen en opmerkingen van de leden	11
1.1.	Tussenkomst van Elisabeth Meuleman	11
1.2.	Tussenkomst van Koen Daniëls.....	11
1.3.	Tussenkomst van Jos De Meyer	12
1.4.	Tussenkomst van Jan Durnez	12
1.5.	Tussenkomst van Caroline Gennez	12
1.6.	Tussenkomst van Jo De Ro.....	13
1.7.	Tussenkomst van Vera Celis	13
2.	Antwoorden van de deskundigen en aanvullende bemerkingen van de leden.....	14
	Gebruikte afkortingen	17
	Bijlage: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

In het kader van de werkzaamheden rond de scholenbouwproblematiek werd in de Commissie voor Onderwijs op 8 oktober 2015 het onderzoek 'Een capaciteitsmonitor voor het leerplichtonderwijs' voorgesteld. Toelichting hierbij werd verschaft door de projectleiders Steven Groenez en Johan Surkyn, respectievelijk verbonden aan het Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA) van de KU Leuven en Interface Demography van de Vrije Universiteit Brussel. De onderzoekers maakten gebruik van een powerpointpresentatie die terug te vinden is op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Uiteenzetting door de deskundigen

1. Uiteenzetting door Johan Surkyn

Johan Surkyn (slides 1 tot en met 35 van de presentatie) legt uit dat het onderzoek uit drie onderdelen bestaat. In het onderdeel over de onderwijsvraag staan de vraagprognoses voor het basis- en secundair onderwijs tussen 2013-2030. In het onderdeel over het onderwijsaanbod worden zowel de bestaande gegevens over de aanbodcapaciteit geanalyseerd alsook bijkomende capaciteitsbevragingen opgezet. In het derde deel over governance hebben de onderzoekers vier casestudies gedaan: Antwerpen, Kortrijk, Denderleeuw en Halle. Telkens werd er een lokale bevraging gedaan naar de capaciteit aan aanbodzijde. Dat deel bevat ook enkele algemene bevindingen over het opvolgen van de performantie en het updaten van de monitor.

Voor de prognoses van basis- en secundair onderwijs hebben de onderzoekers de vraag onderverdeeld in onderwijsniveaus (kleuteronderwijs, lager onderwijs, secundair onderwijs eerste graad, secundair onderwijs tweede en derde graad, deeltijds beroepssecundair onderwijs, buitengewoon basisonderwijs en buitengewoon secundair onderwijs) en de voor elk niveau relevante indelingen: leeftijd, leerjaar, onderwijsvorm enzovoort. Geografisch zijn de prognoses uitgewerkt tot op gemeentelijk niveau. Daar ligt ook de focus van het onderzoek. Voor de taskforcegemeenten zijn er nog verdere binnenstedelijke onderverdelingen gemaakt. De resultaten worden altijd op het geografisch kleinste niveau – gemeenten of, desgevallend, binnenstedelijke opsplitsingen – gepresenteerd, maar de berekeningen moeten soms op een meer geaggregeerd niveau (grotere gebieden) gemaakt worden om toevalfouten te minimaliseren en om stabiliteit in het model te garanderen. Er zijn prognoses gemaakt voor 327 fusiegemeenten: 308 Vlaamse en 19 Brusselse. Herstappe is te klein voor prognoses, voor Comines-Warneton zijn er wel gemaakt. De binnenstedelijke indelingen zijn opgebouwd vanuit statistische sectoren en kunnen verschillen naargelang het onderwijsniveau.

Voorts worden in gemeenten waar de schoolpopulatie van een bepaald onderwijsniveau de 5000 overschreed, deelgebieden afgebakend. Zo wordt het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest onderverdeeld in de 19 gemeenten. Voor Antwerpen zijn er 16 deelgebieden afgebakend, voor Gent 14, voor Brugge 7 enzovoort. De spreker illustreert de indeling met het voorbeeld van Mechelen: de grenzen van de oude deelgemeenten zijn grotendeels gerespecteerd, maar ze werden nog verder ingedeeld in statistische sectoren. Gemeenten kunnen aan de hand van voor hen toegankelijke informatie het onderzoek reconstrueren. Ze kunnen dus ook controleren of hun eigen bevolkingsindeling handig is voor het hier gevoerde onderzoek. Bij voorkeur liggen de scholen (waarvan de vestigingsplaatsen hier dus ook zijn aangegeven) in het midden van een afgebakend gebied.

Er is geen een-op-eenrelatie tussen het bevolkingsaantal in de leeftijdscategorieën en het aantal leerlingen. Vooreerst omdat het onderzoek ook gaat over onderwijsniveaus en leeftijden waarvoor de leerplicht niet geldt. Daarnaast wordt de capaciteit beïnvloed door de in- en uitstromers van en naar het buitenland, leerlingen die om gezondheids- of andere redenen geen onderwijs volgen of die thuisonderwijs genieten, instromers en uitstromers van een andere gemeenschap, leerlingen die niet ingeschreven zijn in het Rijksregister en zittenblijvers (die langer dan voorzien een plaats in beslag nemen).

De oefening heeft een dubbele focus. Aan de ene kant het gemeentelijke detail (zoals geografisch op de kaart weergegeven) en anderzijds het meenemen van de impact van de demografische verandering. Dat laatste werd gehaald uit de gegevens waarover de Studiedienst van de Vlaamse Regering beschikt. De projecties van de Studiedienst van de Vlaamse Regering voor de periode 2014-2030 tonen voor heel weinig gemeenten een daling (laat staan een daling van meer dan vijf percent) van het bevolkingsaantal.

Ook qua gehanteerde methodologie dient een belangrijke opmerking te worden geformuleerd. Traditioneel gebruiken gemeenten het transversale model om capaciteitsbehoeften te ramen. Dat model past rechtstreeks een bepaalde participatiegraad toe op het bevolkingsaantal per leeftijd om de toekomstige schoolbevolking te ramen. In de voorafgaande haalbaarheidsstudie is naast dit model ook het transitie-model onderzocht. Dat tweede model kwam er beter uit en is dan ook gebruikt in de definitieve studie. Het voorspelt de schoolpopulatie op basis van de schoolpopulatie van het jaar voordien, en dat aan de hand van transitiekansen, zijnde kansen om te blijven zitten, om door te stromen of uit te stromen. Enkel de nieuwe instroom wordt nog berekend op de bevolking per leeftijdsjaar. Het model is bijzonder geschikt om plotse schommelingen in leerlingenaantallen te verrekenen, wat veel moeilijker is bij een transversaal model. Daarnaast is het model performanter.

Bepalend voor beide modellen is de kwaliteit van de demografische vooruitzichten, met andere woorden de kwaliteit van het werk van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. De transitiekansen worden getransponeerd uit de gegevens van één tijdsframe. Als er in dat tijdsslot grote veranderingen zijn, bijvoorbeeld een grotere schoolse vertraging door veel nieuwkomers, heeft dat invloed op de ramingen.

De spreker komt dan tot de inhoudelijke uitgangspunten van het model. In het stabiliteitsscenario wijzigt enkel de instroom. Die wordt bepaald op basis van de bevolkingscijfers en een gewogen instroom uit andere gemeenten. De interne transitie en de kans van uitstroom blijven gelijk. De gegevens zijn de verwachte leerlingenaantallen op 1 februari. In het kleuteronderwijs zijn er echter heel wat instappers na 1 februari, dus na de traditionele teldatum. De onderzoekers hebben op basis van geboortedatum en de instapmomenten berekend dat er een extra cohorte van 73 percent van de al ingeschreven tweejarigen tussen 1 februari en het einde van het jaar inschrijven, omdat ze pas dan de minimumleeftijd bereiken.

Omdat de projecties gestart zijn in 2013 en de cijfers van februari 2014 al bekend zijn, konden de onderzoekers hun prognoseresultaten na een jaar controleren. De conclusie was dat de afwijkingsmarges samenhangen met de schaal van de gemeente: hoe kleiner de gemeente hoe groter percentueel de afwijking. Een klasje dat al of niet wordt opgericht, kan daar al snel een paar percent verschil maken. De afwijking in het basisonderwijs bedroeg gemiddeld 1,66 percent, de negatieve en positieve afwijking samengeteld. Voor het gehele basisonderwijs is er een gesommeerde afwijking van +0,14 percent. Het is echter beter de capaciteitsnood licht te overschatten dan te onderschatten. Voor het

secundair onderwijs is de gemiddelde fout 3,53 percent maar de gesommeerde afwijking van dezelfde grootteorde, namelijk +0,13 percent. Ook hier heffen de positieve en negatieve afwijkingen elkaar op. Na een jaar houden de prognoses over het geheel dus steek.

Qua resultaten, blijkt dat voor het basisonderwijs stilaan een plateau van 720.000 leerlingen is bereikt. Pas over een tiental jaren wordt er opnieuw een lichte stijging verwacht. Uitgesplitst per taskforcegemeente levert dat voor Antwerpen een fikse stijging op met een 10.000 tot 15.000 leerlingen bovenop de huidige 60.000, een plafond is daar, tegen de trend in, nog niet merkbaar. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is de stijging procentueel bijna even groot. In Gent en Mechelen is de stijging iets minder groot. In Leuven is de plafonnering wel al begonnen. Ook in de andere steden zijn er grote verschillen: in Sint-Niklaas blijft de populatie stijgen, terwijl ze in Kortrijk wel het plateau bereikt.

Tegen 2021 stijgt de Antwerpse basisschoolbevolking het meest in absolute cijfers, gevolgd door de Brusselse en Gentse. De procentuele stijging is in Brussel bijna dubbel zo groot als in Gent. De procentuele stijgingen in Antwerpen, Mechelen en Aalst zijn nog groter. Naar verwachting gaat het in die drie steden om stijgingen van meer dan tien percent tegen het jaar 2021, dus binnen een tijdhorizon van ongeveer vijf jaar. Uit de procentuele stijging blijkt dat capaciteitsproblemen zeker niet beperkt zijn tot de taskforcegemeente. Ook in een aantal kleinere gemeenten vallen er, in relatieve aantallen, flinke stijgingen te verwachten. Blankenberge staat daarbij op de eerste plaats. Ook andere gemeenten, vaak in de Rand of regionale steden, zelfs plattelandssteden (zoals Boutersem en Bocholt), staan hoger in de lijst dan verwacht. Uitgezet op de kaart zien we dat er ook in de Kempen en Zuid-Oost-Vlaanderen en Zuid-West-Vlaanderen heel wat stijgers zijn onder de gemeenten.

Het secundair onderwijs vertoont een heel andere curve. Momenteel daalt de capaciteitsvraag, maar de kentering staat voor de deur. De komende tien jaar zal de vraag stijgen met tien tot twaalf percent. Opgedeeld per gemeente heeft ook hier logischerwijze Antwerpen de meeste scholieren, gevolgd door Gent en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. De absolute stijging is het grootst in Antwerpen, gevolgd door Brussel en Gent. De relatieve stijjpercentages leveren een licht ander beeld op. Daar blijkt dat vooral de Rand rond Brussel getroffen wordt door de sterk toegenomen vraag: Opwijk, Zaventem, Asse, Grimbergen, maar ook Mortsel nabij Antwerpen. In de periode tot 2021 zijn het vooral de grote gemeenten en stedelijke centra die grote stijgingen vertonen, maar in de periode tot 2025 is er een groei in het grootste deel van Vlaanderen. Gemeenten zonder secundaire scholen – die op de kaarten zijn ingekleurd in het grijs – krijgen op de prognosekaarten uiteraard geen groeipcentage toegekend.

Voor wat de vraagscenario's in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreft, komt de focus te liggen op de onderbouwing van de scenario's. In Brussel moeten ook andere objectieve indicatoren in rekening gebracht worden om vraagscenario's te bepalen, met name de pendelbewegingen. De schoolwoonratio geeft de verhouding tussen het aantal kinderen dat schoolloopt in Brussel en het aantal kinderen dat er schoolloopt en ook woont, met andere woorden: hoeveel groter is de schoolpopulatie dan de woonpopulatie. Als de ratio één is, is er precies genoeg plaats om de Brusselse kinderen een plaats te geven. Als de ratio groter is, is de capaciteit groter. Voor het basisonderwijs lag die ratio in 2007-2008 nog in de buurt van 1,10, wat redelijk goed was in vergelijking met andere steden. Ondertussen is die echter flink gedaald, tot ongeveer 1,01. In het secundair onderwijs bedroeg die ratio 1,5 in 2007 en is die gedaald tot 1,25. Daarbij mag niet vergeten worden dat secundair onderwijs – waarvoor kinderen zich sowieso verder verplaatsen – in steden ook heel wat scholieren van buitenaf aantrekt. De helft van de overschotcapaciteit is verdwenen op vijf jaar tijd. Die

sterke daling is voornamelijk veroorzaakt door de pendelbewegingen, dus leerlingen die uit andere streken komen of daar vanuit Brussel gaan studeren. Voorts hebben de onderzoekers gezien dat het aandeel van de eigen leerlingen dat in Brussel een plaats heeft, lichtjes daalt en omgekeerd, dat het aandeel van de schoollopende leerlingen dat Brussels is, stijgt. Het Brusselse onderwijs concentreert zich met andere woorden steeds meer op eigen leerlingen. Er is minder plaats voor andere leerlingen.

Op vraag van *enkele parlementsleden* legt *Steven Groenez* uit dat het percentage van de eigen leerlingen dat een plaats heeft afgetrokken van 100 het percentage uitgaande pendel geeft. Van 100 percent het percentage van de schoollopende leerlingen dat ook in Brussel woont, aftrekken, geeft de inwaartse pendel. Zo gaat in 2007-2008 92 percent van alle Brusselse leerlingen in het lager onderwijs ook in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar school, acht percent van de Brusselse leerlingen gaat naar scholen buiten het gewest. De cijfers gaan uiteraard alleen over het Nederlandstalige onderwijs. Van alle leerlingen die in 2007-2008 in een Brusselse Nederlandstalige lagere school les krijgen, woont 84 percent in Brussel, 16 percent in een ander landgebied. *Johan Surkyn* verklaart voorts dat dergelijke analyse kan worden gemaakt voor elke gemeente. *Steven Groenez* vult aan dat die indicatorenreeksen voor de periode 2007-2008 tot en met 2012-2013 gemaakt zijn voor elke fusiegemeente in Vlaanderen.

Johan Surkyn zegt dat de voornoemde gegevens ook uitgesplitst zijn naar de thuistaal van de leerlingen zoals opgegeven voor de GOK-indicatoren. Meer bepaald werd een onderscheid gemaakt tussen de leerlingen waar de thuistaal het Nederlands is, versus alle andere leerlingen. De totale uitgaande pendel stijgt aanzienlijk in de periode tussen 2007 en 2013 (met bijna de helft), maar in die groep nemen de leerlingen die niet het Nederlands als thuistaal hebben, het snelst toe. Achter dat gegeven zit heel wat informatie. Duidelijk is bijvoorbeeld dat het niet gaat om witte vlucht, maar de leerlingen hebben wel een dermate sterke preferentie voor het Nederlandstalige onderwijs dat ze het ook buiten Brussel gaan zoeken. Bij de leerlingen die thuis wel Nederlands spreken, is de stijging van de uitwaartse pendel maar half zo groot. Die belangrijke indicator is volgens de onderzoekers een van de ankerpunten om een toekomstig scenario aan op te hangen.

De conclusie luidt dus dat hoewel het Brusselse Nederlandstalige onderwijs percentsgewijs steeds meer enkel Brusselse leerlingen bedient, het aandeel Brusselse kinderen die buiten het gewest onderwijs volgen in het Vlaamse onderwijs toch nog stijgt. Eenzelfde beeld is terug te vinden in Antwerpen. In verhouding tot de bevolking die Nederlandstalig onderwijs kiest, is er nog slechts een marge van een kleine twee percent aan Nederlandstalige plaatsen in Brussel. Als deze snelle trend aanhoudt, kan het Brusselse onderwijs de eigen leerlingen geen plaats meer bieden, zelfs al zou er totaal geen instroom van buitenaf zijn. De uitwaartse pendel van leerlingen met andere thuistaal stijgt nog sneller dan deze van Nederlandstalige kleuters. Hetzelfde geldt voor het lager en het secundair onderwijs. Die vaststelling komt erop neer dat het capaciteitstekort in het Brusselse basisonderwijs niet enkel de Nederlandstalige kleuters pusht naar buiten het gewest, maar sterker (getalsmatig) nog de anderen. Het capaciteitstekort in Brussel belast de Rand, op de eerste plaats met de kinderen die niet het Nederlands als thuistaal hebben.

Er zijn twee scenario's denkbaar waarmee aan deze problematiek geremedieerd kan worden. In een eerste (beleids)scenario wordt het verlies tussen 2007 en 2013 gecompenseerd via ophogingsfactoren, zodat de verhouding tussen het Nederlandstalige onderwijs in Brussel en de bevolkingsomvang (de schoolratio) teruggebracht wordt naar de situatie van 2007. Dat betekent voor het kleuteronderwijs een stijging met 11 percent, voor het lager onderwijs een

stijging met één percent en voor het secundair onderwijs een stijging met vijf percent. In een tweede scenario kijkt men niet naar het verlies aan plaatsen, maar gaat men ervan uit dat elke stad minimaal de capaciteit moet hebben om niet alleen zijn eigen bevolking, maar ook de instromers plaats te bieden. Van elke 100 Brusselse kinderen, dus van elke thuistaal, van 2,5 tot 5 jaar gingen er in 2012-2013 ongeveer 21 naar het Nederlandstalige Brusselse kleuteronderwijs. Daarenboven gingen er nog twee buiten Brussel naar het Nederlandstalige kleuteronderwijs. Het totaal bedraagt dus 23/100 inclusief de uitstromers. Een toename met een factor $23/21=1,104$ zou alle kleuters die buiten Brussel naar een Nederlandstalige school gaan, toestaan om dat in Brussel te kunnen doen. Kortom, om verdringing te vermijden en ook plaats te geven aan die groep is een stijging met ongeveer tien percent nodig. In het lager onderwijs bedraagt de ophoogfactor 1,095. Scenario 2 is beperkt tot het basisonderwijs. De onderzoekers gaan er immers vanuit dat de evoluties in het secundair onderwijs niet primair gedreven worden door capaciteitstekorten. Het onderzoek berekent dus de capaciteitsbehoeften in drie scenario's, waarbij het derde scenario gewoon inhoudt dat men geen alternatieve wegen gaat bewandelen.

2. Uiteenzetting door Steven Groenez

Steven Groenez (slides 36 tot en met 57 van de presentatie) legt uit dat de aanbodcapaciteit van de scholen bepaalt of de vraagstijging kan worden geabsorbeerd, dan wel of er extra capaciteit nodig is. De onderzoekers hebben dan ook een survey ontwikkeld om aan schooldirecties de aanbodcapaciteit per vestigingsplaats (dus niet per school) van de lokalen te vragen. Scholen bepalen dus zelf zowel de optimale capaciteit, het aantal beschikbare plaatsen bij een optimale aanwending van de beschikbare lokalen/gebouwen voor onderwijs- of ondersteunende functies volgens de pedagogische vrijheid van de school, als de maximale capaciteit, het aantal beschikbare plaatsen bij een maximale aanwending van de beschikbare lokalen/gebouwen voor de onderwijsfunctie en dus een minimale aanwending van de beschikbare lokalen/gebouwen voor ondersteunende functies. Voorts wordt ook de overbenutting genoteerd: het aantal kinderen dat les krijgt in andere dan leslokalen, bijvoorbeeld de refter en de gang. In de vragenlijst is er ook gepeild naar recente capaciteitsuitbreidingsmaatregelen alsook naar bedreigde capaciteit, lokalen in slechte of onveilige staat, die niet tijdig gerenoveerd of hersteld kunnen worden. Directies wordt tot slot ook gevraagd naar hun uitbreidingsplannen en -mogelijkheden en de verwachte realisatietermijn. De aanbodenquête is uitgediept in casestudies: Kortrijk, Denderleeuw en Halle. Antwerpen gaf aan dat het zelf al over voldoende materiaal beschikte om cijfers te kunnen aanleveren. De gehanteerde vragenlijst is beschikbaar voor de gemeenten die er gebruik van wensen te maken. De centrale taskforce en de taskforcegemeenten verzochten de onderzoekers om een korter sjabloon dat enkel de essentiële capaciteitsbegrippen in kaart brengt: de optimale en maximale capaciteit per vestigingsplaats van de leslokalen, de bedreigde plaatsen en vanaf welk schooljaar, de plaatsen in overbenutting, de bijkomende geplande plaatsen via de reguliere en de capaciteitsmiddelen en de bijkomende plaatsen via andere ingrepen. Dat sjabloon is uitgezet in het basisonderwijs van alle taskforcegemeenten. Met behulp van die gegevens wordt in de monitor de aanbodzijde in kaart gebracht.

Aanbodenquêtes in het secundair onderwijs zijn complexer. In samenwerking met de Antwerpse stadsdiensten werd daarvoor een apart tweeledig sjabloon ontwikkeld. Vooreerst worden de mogelijkheden van de infrastructuur bevraagd, zonder rekening te houden met de lestijdenpakketten: de maximale capaciteit, de overbenutting, het aantal permanent leegstaande leslokalen, benutting door andere niveaus, bedreigde plaatsen en geplande uitbreidingen. Voor het tweede deel geven de scholen een overzicht van de leerlingen per administratieve groep: hoeveel leerlingen er zijn ingeschreven in oktober en februari en hoeveel vrije

plaatsen er nog zijn. Stel dat in het vijfde en zesde jaar bso-hout er zestien werkstations zijn en dertien ingeschreven leerlingen, is het aantal vrije plaatsen drie.

De onderzoekers hanteren verschillende aanbodbegrippen. Voor het basisonderwijs in taskforcegemeenten wordt de maximale capaciteit bepaald. De overbenutting wordt niet meegeteld, maar de bedreigde plaatsen wel. De assumptie is dat er tijdig een oplossing wordt gevonden. Ook de geplande uitbreidingsplaatsen worden meegerekend, er wordt aangenomen dat die er ook echt en op tijd komen.

Bij het basisonderwijs in de niet-taskforcegemeenten, die dus nog geen plaatsgebrek signaleerden, is er geen enquête gehouden. Daar valt de maximale capaciteit enkel af te leiden uit de feitelijke bezetting en de historie daarvan. De onderzoekers namen het hoogste peil in de laatste vijf jaar en pasten daar nog een coëfficiënt op toe van 30 percent om tot een default maximale capaciteit te komen. Zelfs een school die zegt volzet te zijn, heeft altijd in een paar klassen nog een paar vrije plaatsen. In de monitor wordt dat potentieel op 30 percent geraamd. Omdat er geen plaatsgebrek is, is de kans op overbenutting klein. Pas als de defaultcapaciteitsbepaling wijst op plaatsgebrek, wordt een bevraging volgens het sjabloon afgenomen. Momenteel kan er voor deze gemeenten geen rekening worden gehouden met binnenstedelijke verschillen, populaire scholen en dergelijke meer.

Voor het secundair onderwijs is het bevragingssjabloon enkel toegepast in Antwerpen. Ook Gent en Mechelen denken erover om de vragenlijst aan hun scholen voor te leggen. Voor de meeste scholen is er dus een default maximale capaciteit bepaald. Daarvoor gingen de onderzoekers uit van de hoogste feitelijke bezetting in de laatste tien jaar. Die periode is langer dan in het basisonderwijs omdat het aantal leerlingen in het secundair onderwijs de laatste jaren daalde. Omdat met de coëfficiënt van 30 percent er geen enkel capaciteitsprobleem is, wordt de correctie voor het secundair onderwijs niet toegepast. Ook hier geldt dat als er uit de monitor problemen blijken, dat die nader bestudeerd moeten worden met het sjabloon. Pas dan zullen er meer precieze gegevens beschikbaar komen, waardoor er accurater gewerkt zal kunnen worden.

Nog in het licht daarvan, werd ervoor geopteerd de monitor sneller een signaal te laten geven dan de grens van de 100 percent capaciteit. Een stad moet immers de vraagprognoses niet tot op het laatste cijfer gaan interpreteren. Men mag het aanbod niet laten afhangen van de vraagprognoses in een een-op-eenrelatie. Vraagprognoses hebben sowieso een foutmarge. Daarbij komt nog dat in steden waar er te weinig plaatsen zijn, kinderen vaak niet terechtkomen in de school van eerste keuze. De monitor registreert waar het kind in februari uiteindelijk terechtkomt. Om ouders een vrije keuze te geven, is het nodig in die gemeenten de aanbodcapaciteit te verhogen. Daarom geeft de monitor niet alleen de maximale capaciteit, maar ook een voorzichtigheids capaciteit die 85 percent daarvan bedraagt. Zo krijgen steden en gemeenten tijdig de boodschap dat er mogelijk een probleem rijst.

Het onderzoek geeft een lijst van fusiegemeenten waar in het basisonderwijs in 2020-2021 een plaatsgebrek dreigt van meer dan 100 boven de 85 percentgrens. Antwerpen heeft ten opzichte van de voorzichtigheidsgrens een tekort van 8500 plaatsen, maar op de maximale capaciteit nog een overschot van 2000 plaatsen. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest dreigt volgens de voorzichtigheidsgrens een tekort van 1200 plaatsen. Uiteraard moeten in grote steden de cijfers gesplitst worden per stadsdeel. Het zou kunnen dat de stad geen tekort heeft, maar meer dan de helft van de binnenstedelijke gebieden wel. Volgens de 85 percentgrens dreigt er in 39 fusiegemeenten een tekort tegen 2020-2021, maar

daaronder zitten 9 steden met samen 45 deelgebieden waar er capaciteitstekorten dreigen. Die gemeenten moeten dus nader onderzocht worden.

Omdat voor het secundair onderwijs in alle gemeenten, behalve Antwerpen (waarvoor de cijfers uit het bevragingssjabloon beschikbaar zijn) de default capaciteit toegepast is, voorzichtigheid is geboden. Het is dus wenselijk dat meer gemeenten het enquêtesjabloon aan hun scholen voorleggen zodat duidelijker wordt hoe het aantal vrije plaatsen zich verhoudt tot de feitelijke bezetting. Zo wordt een geloofwaardigere inschatting van de default capaciteit mogelijk.

De spreker geeft de resultaten voor het secundair onderwijs volgens de 85 percentnorm in 2020-2021, op het moment dat het leerlingenaantal al enkele jaren stijgt, en in 2025-2026, als de curve op zijn top is. De grootste tekorten worden in 2020-2021 verwacht in Brussel, gevolgd door Antwerpen, Leuven en Mechelen. Hoe groter de gemeente, hoe groter de verwachte tekorten. De cijfers voor de stadsdelen zijn ook bekend. In 2020-2021 worden er voor 116 fusiegemeenten tekorten voorspeld. Dat is ongetwijfeld een overschatting, slechts na enquête kan een juister beeld verkregen worden. Meer aanbodgegevens zal de monitor accurater maken. Dat zou het geval moeten zijn na de update van de monitor over drie à vier jaar. Als de capaciteitsgrens 100 percent is, zijn er minder voorspelde tekorten. In 35 fusiegemeenten dreigen dan relatief kleine tekorten, in Beveren en Brussel grotere. De echte behoeften zullen volgens de onderzoekers tussen de twee scenario's liggen.

Met de monitor worden tot slot voor alle taskforcegemeenten gemeentelijke rapporten gemaakt voor het basisonderwijs. De spreker geeft het voorbeeld van Mechelen. Vooreerst wordt de vraag vergeleken met het aanbod, zowel de maximale grens, als de voorzichtigheidsgrens van 85 percent, voor de stad als geheel en voor de deelgebieden, voor het lager en kleuteronderwijs. In het schooljaar 2016-2017 overschrijdt het Mechelse basisonderwijs de 85 percentgrens, wat erop wijst dat er nu al binnenstedelijke tekorten zijn. In 2020-2021 zullen die tekorten oplopen tot 371 in Mechelen-Centrum, 340 in Mechelen-Noord en 160 in Mechelen-Zuid, in Pennepoel en Nekkerspoel/Arsenaal/Muizen zullen er dan een groot aantal vrije plaatsen zijn. Samengeteld zijn er in vier stadsgebieden 900 plaatsen tekort en in twee gebieden ongeveer 400 plaatsen over, wat een nettotekort voor de stad geeft van ongeveer 500 plaatsen.

Om duidelijk te maken hoe een en ander evolueert, worden voor Mechelen net als voor Brussel de pendelindicatoren berekend op basis van het aantal leerlingen dat in Mechelen woont, het aantal leerlingen dat er schoolloopt en het aantal leerlingen dat er zowel woont als schoolloopt. Daaruit blijkt dat er in Mechelen-Centrum en Mechelen-Zuid meer leerlingen schoollopen dan er inwoners zijn, voornamelijk ten gevolge van inkomende pendel uit andere stadsgebieden. Het gebeurt vaker dat centrumscholen meer leerlingen trekken dan er wonen. In Mechelen-Zuid wonen 600 leerlingen meer dan er schoolgaan. De uitgaande pendel is daar groot. Om mobiliteitsredenen is dat allicht de eerste plaats om scholen bij te bouwen. Dat is echter aan het lokale niveau om te beslissen, de capaciteitsmonitor geeft daar geen advies over. Uiteraard voorspelt de monitor geen capaciteitstekorten in gebieden waar geen scholen liggen: daar zijn aanbod en vraag nul, bijvoorbeeld recente woonuitbreidingsgebieden. In theorie zijn gebieden zonder scholen waar veel leerlingen wonen, de beste plaatsen om scholen te bouwen. Ook dat is een beslissing voor de onderwijspartners en het lokale niveau. Tot slot zit in elk rapport nog een detail van de pendelbewegingen. In casu wordt hier bijvoorbeeld weergegeven waar de leerlingen van de Mechelse scholen precies wonen, niet alleen in de stad zelf maar ook in omliggende gemeenten. In het schooljaar 2013-2014 lopen er bijvoorbeeld 87 leerlingen uit Vlaams-Brabant school in Mechelen-Zuid. Vanuit Willebroek gaan er 115 naar Heffen-Leest en Hombeek. Omgekeerd wordt ook in kaart gebracht waar

leerlingen die in Mechelen wonen, naar school gaan. Zo lopen er bijna 500 leerlingen school in Sint-Katelijne-Waver, iets meer dan 500 in Vlaams-Brabant. Dit soort detailcijfers is belangrijk omdat de capaciteitsproblematiek van een stad niet geïsoleerd mag worden bekeken, maar gezien moet worden in het kader van de interactie van die stad met de omliggende gemeenten.

De onderzoekers formuleerden tot slot een aantal beleidsaanbevelingen over het updaten van de monitor en het performant houden van de cijferreeksen. Vooreerst moeten de prognoses en de feitelijke leerlingenaantallen worden opgevolgd. Men kan telkenmale de komende februaritellingen uitzetten en vergelijken met de prognoses. Daarbij moet er rekening mee gehouden worden dat de ophogingen van het kleuteronderwijs niet in de februaritellingen, maar wel in de cijfers van de monitor zitten. Als de demografische realiteit afwijkt van de prognoses van de Studiedienst van de Vlaamse Regering, zal ook de monitor afwijkingen vertonen. Heel belangrijk volgens de spreker is het updaten van aanbodreeksen van scholen, met de nieuwe capaciteit. Het aanbod zal – door de diverse realisaties op het terrein – de komende periode immers volatieler zijn dan de vraag. Dat ouders scholen blijven kiezen en leerlingen zittenblijven volgens het patroon van de laatste gegevens in de februaritelling, is een andere periodiek te monitoren evolutie. De hervorming van het secundair onderwijs en de invoering van het M-decreet, kunnen ook een invloed hebben op de transitiekanalen. Bij significante wijzigingen is een herberekening nodig om de vraagprognoses aan te passen aan de gewijzigde voorkeuren.

II. Bespreking

1. Vragen en opmerkingen van de leden

Kathleen Helsen, voorzitter, opent de vragenronde en wijst er tegelijk op dat het onderzoek tegen de middag beschikbaar zou moeten zijn op de website van het Vlaamse Departement van Onderwijs en Vorming.

1.1. Tussenkoms van Elisabeth Meuleman

Elisabeth Meuleman vraagt of de Vlaamse overheid, maar ook de steden en gemeenten hun meerjarenbegrotingen kunnen baseren op de prognoses. De minister schermt vaak met de lage benutting van de capaciteitsmiddelen, maar dat is mee het gevolg van het feit dat scholen elk jaar moeten afwachten hoeveel er vrijgemaakt wordt. Het rapport toont ook aan hoe absurd het is niet netoverschrijdend samen te werken. Lokale taskforces, waarvoor de onderzoekers een warm pleidooi houden, moeten uitbreidingen overkoepelend, dus in samenwerking, beoordelen. Capaciteitstekorten worden duidelijk niet alleen in de grote steden verwacht en daarbuiten zijn er geen taskforces.

1.2. Tussenkoms van Koen Daniëls

Koen Daniëls start met een driewerf 'eindelijk'. De capaciteitsmonitor is er, maar het werk is nog niet klaar. De procentuele marges kunnen over heel wat plaatsen meer of minder gaan. Hoe kunnen die marges kleiner worden? Klopt zijn vaststelling dat naarmate de tijd vordert de prognoses een overschot voorspellen in de stad, en tekorten eerder in de rand rond die steden? De uitzondering is Brussel. En hebben de onderzoekers daar dan een verklaring voor?

Hij vraagt of de bevindingen van de capaciteitsmonitor rechtvaardigen dat chronologie, dus het moment waarop een dossier ingediend wordt, als criterium voor het toekennen van capaciteitsmiddelen gehandhaafd blijft. Zien de onderzoekers betere criteria? Is 85 of 100 percent dan de grens? Voorts

informeert hij waarom er geen rekening gehouden is met lestijdenpakketten. Die zijn voor scholen soms de reden om leerlingen te weigeren, zelfs al hebben ze er de ruimte voor.

1.3. Tussenkomsst van Jos De Meyer

Jos De Meyer ziet bevestigd wat hij hier al herhaaldelijk zei: in steden mogen tekorten in absolute cijfers dan al het nijpendst zijn, ze zijn zeker niet beperkt tot die steden. Voorts had hij graag vernomen waar de analyses per gemeente terug te vinden zijn. Worden die resultaten automatisch aan de taskforces bezorgd? Hij denkt dat de onderzoekers de vragen over consequenties op het beleid moeilijk kunnen beantwoorden. Dat moet de hele Vlaamse Regering doen en dus niet alleen de minister van Onderwijs. De financiële consequenties van de prognoses zijn enorm, dit rapport is een dringend alarmsignaal voor elke beleidsvoerder.

1.4. Tussenkomsst van Jan Durnez

Jan Durnez weet dat de demografische ramingen van de Studiedienst van de Vlaamse Regering defensief zijn, Johan Surkyn heeft zelf andere berekeningen gemaakt in het DC-Noise-project. Kan hij wat meer uitleg geven waarom hij toch koos voor de cijfers van de studiedienst? Hij vraagt of er ook rekening gehouden is met de prognoses van het aantal kinderen per moeder, iets wat volgens hem samenhangt met de herkomst. Klopt zijn indruk dat de onderzoekers maar moeizaam de gegevens over het reële aantal plaatsen binnenkrijgen? Hij vraagt tot slot om de Vlaamse gemeentenaam Komen-Waasten te gebruiken en niet Comines-Warneton.

1.5. Tussenkomsst van Caroline Gennez

Caroline Gennez waardeert de interuniversitaire samenwerking in dit onderzoek. De capaciteitsmonitor is uiterst bruikbaar, niet alleen voor schoolinfrastructuur maar voor maatschappelijk vastgoed in het algemeen. Berekeningen met het transversale model liggen verrassend dicht bij die van het transitie-model, volgens hetwelke de piek voor het kleuteronderwijs in 2010, voor het lager onderwijs in 2025, voor het secundair onderwijs in 2030, is. De tekorten zijn het grootst op de as Antwerpen-Brussel en de Vlaamse Rand, stedelijk en verstedelijkt gebied, met uitzonderingen als Blankenberge en de Limburgse mijngemeenten. Ook dit parlementslid is een voorstander van een lokale regie: stedelijk, gemeentelijk of vooral voor het secundair onderwijs ook regionaal. Dat regionale overleg gebeurt al een beetje in de lokale overlegplatforms, maar de capaciteitsproblemen zijn niet hun eerste taak.

Voor de afbakening van de gebieden voor de capaciteitsmonitor kunnen lokale partners zinvolle inbreng doen. Voor wat Mechelen betreft zouden Muizen, een landelijke gemeente, en Nekkerspoel, een sterk verstedelijkt gebied, dan allicht niet in één stadsdeel liggen. Een sterke lokale regie kan er ook voor zorgen dat maatschappelijk vastgoed beter ingezet wordt. Ze geeft het voorbeeld van een Mechels OCMW-rusthuis dat verlaten wordt. In plaats van dat zo maar te koop aan te bieden, kan er eerst gekeken worden of er geen school van kan worden gemaakt. Dat toont meteen aan dat de lokale regie niet alleen in capaciteitsgemeenten een belangrijke rol kan spelen. In Mechelen heeft ze ervaren dat goed overleg in de taskforce ervoor zorgt dat netten hun eigen belangen opzijschuiven en over capaciteit oordelen op basis van objectieve criteria als realisatiesnelheid, behoeften en ruimtelijke inbedding.

Caroline Gennez pleit voorts voor eenvoudigere en transparantere subsidie-mechanismen. Dat is in het voordeel van de scholen, de lokale overheden en de Vlaamse overheid. Inzicht in de financiële stromen en het eigenaarschap maakt

het gemakkelijker om de leemtes die de capaciteitsmonitor aantoont, in te vullen. Ze vraagt de onderzoekers tips voor betere subsidiemechanismen. Klopt het dat de monitor een beeld geeft van de leerlingencapaciteit van de school, maar niet van de capaciteit voor andere maatschappelijke functies? Ze informeert ook of de mening van directies gevraagd is over het scheiden van eigenaarsfunctie en onderwijsfunctie.

1.6. Tussenkomsst van Jo De Ro

Samen met anderen heeft *Jo De Ro* tijdens de kiescampagne van 2009 in een tentje postgevat voor scholen in de noordrand om de capaciteitsproblemen aan te kaarten. De persaandacht was nihil. Brussel-Halle-Vilvoorde was toen veel belangrijker. Dat illustreert dat pas wanneer er cijfers zijn, problemen aandacht krijgen. Wijlen Vlaams volksvertegenwoordiger Chris Vandenbroeke waarschuwde trouwens al in 2003 voor capaciteitstekorten in de steden.

Hij pleit voorts voor lokale taskforces in elke gemeente. Hij weet dat in enkele capaciteitsgemeenten het aantal zittenblijvers hoog is. Hoe zijn zij in de prognoses verrekend? Hoewel de cijfers van de Studiedienst van de Vlaamse Regering verbeterd zijn, onderschatten ze systematisch de reële bevolkingsgroei in zijn eigen stad, Vilvoorde. Is er bij de capaciteitsmonitor rekening gehouden met de foutmarge van die bevolkingsprognoses? Door de vluchtelingencrisis zullen heel wat extra kinderen les moeten krijgen, eerst op plaatsen waar ze, geconcentreerd, voorlopig wonen. Na erkenning hebben de vluchtelingen de neiging zich te vestigen in de gebieden waar de tekorten sowieso reeds het grootst zijn, zo bleek ook in de periode 1999-2000. In sommige steden kan de instroom van een paar honderd kinderen ervoor zorgen dat de aantallen in het basisonderwijs een hele poos langer blijven stijgen. Is daarmee rekening gehouden? Ook grote woningbouwprojecten beïnvloeden de leerlingenaantallen substantieel. Kan dat in het model gebracht worden, bijvoorbeeld met gegevens van Ruimte Vlaanderen? De cijfers van overbenutting zullen aantonen hoe er in Vlaanderen op creatieve wijze plaatsjes bij gecreëerd zijn.

Hij roept de andere parlementsleden op om met deze cijfers de boer op te gaan. In heel wat gemeenten dreigen er immers nog grote tekorten. Daarnaast zijn er ook heel wat andere bevoegdheidsdomeinen betrokken: kinderopvang, jeugd, sport, cultuur. De monitor kan misschien een stimulans zijn om elkaars gebouwen beter te benutten.

Ook hij pleit voor lokale regie en om de capaciteitsmiddelen niet zonder meer in de reguliere pot te stoppen. Netten kunnen andere dan capaciteitsmotieven laten spelen bij de infrastructuurkeuzes: redenen van pedagogische, strategische of wervingsaard. Is het niet nodig besturen wakker te schudden? Wie nog geen lokale onderwijsregie doet, begaat volgens het lid bijna schuldig verzuim.

1.7. Tussenkomsst van Vera Celis

Vera Celis vindt het van een gezonde vorm van egoïsme getuigen dat elk parlements lid eerst en vooral kijkt naar de eigen gemeente. Haar gemeente Geel heeft geen capaciteitsproblemen, maar in enkele wijken is daar niet veel voor nodig. Als er zich een plotse wijziging voordoet door factoren waar de monitor geen rekening mee houdt: opvang van vluchtelingen, een nieuwe woonwijk waar toch niet zoveel kinderen komen te wonen enzovoort, kan een gemeente dan een herberekening vragen?

2. Antwoorden van de deskundigen en aanvullende bemerkingen van de leden

Ook in het rapport wordt ten zeerste aanbevolen om vanuit de lokale overheid een blik op de cijfers te werpen, aldus *Steven Groenez*. Steden worden gesplitst in statistische sectoren als er meer dan vijfduizend leerlingen in een gebied zijn. Voor het model is het onmogelijk de stad op te delen in alle relevante sociologische gebieden. Bij vraagprognoses per wijk zou de foutmarge dusdanig groot worden dat de resulterende cijfers waardeloos worden. Voor onderwijsverstrekkers zijn gegevens op wijkniveau weliswaar belangrijk, maar het lokale niveau moet die verzamelen. Ook wijzigingen na de afronding van de huidige versie van de capaciteitsmonitor, scholen die sluiten, woonuitbreidingsgebieden enzovoort, zijn voor het lokale niveau belangrijk om te beslissen waar er een nieuwe school gebouwd moet worden.

Jan Durnez vraagt of de onderzoekers de gemeenten hiervoor een handleiding zullen aanreiken. *Steven Groenez* antwoordt dat bij aanwijzingen van capaciteitsproblemen, gemeenten best het sjabloon met vragen over de aanbodzijde bij alle scholen afnemen. De onderzoekers hebben zelfs aanbevolen dat wie beroep wil doen op capaciteitsmiddelen verplicht is die gegevens te verzamelen. Zo kan er gefundeerder beslist worden of het aanbod al dan niet volstaat. Beleidsbeslissingen baseren op de default maximale capaciteit raadt *Steven Groenez* niet aan.

Caroline Gennez suggereert de onderzoekers om nieuwe indelingen van gemeenten vooraf te bespreken met de lokale overheid. *Steven Groenez* antwoordt dat het onbegonnen werk is nu opnieuw prognoses te maken voor anders afgebakende, sociologisch logischere, gebieden. De statische sectoren moeten voldoende groot zijn om stabiele transitiekansen te berekenen. Elk lokaal bestuur kan nog steeds bij de centrale overheid aanklaarten dat er in de binnenstedelijke gebieden grote verschillen zijn, en er in het ene deel wel en het andere deel geen plaatsgebrek is. Bij prognoses voor een te klein gebied bestaat ook het risico dat niet het plaatsgebrek, maar de populariteit van een school speelt. De lokale onderwijspartners moeten alle factoren in overweging nemen en in consensus redelijke vragen stellen aan de centrale overheid.

Dat de rand rond steden donkerder kleurt op capaciteitskaarten dan de steden zelf, heeft statistische redenen. Zo kunnen er in Antwerpen in tien van de zestien binnenstedelijke gebieden grote tekorten zijn, als die opgeheven worden door overschotten in andere gebieden, blijkt er geen tekort in de kleurcode. Ook als de cijfers voor geheel Vlaanderen berekend worden, zullen er geen tekorten zijn, maar daarvoor zullen kinderen zo nodig aan de andere kant van het gewest moeten schoollopen.

Caroline Bastiaens informeert waarom de onderzoekers de Antwerpse districten niet als statistische sector genomen hebben. *Steven Groenez* legt uit dat er cijfers zijn per deelgebied. In de overzichtskaarten kon dat onderscheid niet gemaakt worden. Op 18 november 2015 zullen de gemeentelijke rapporten worden toegelicht op een studiedag. De onderwijsadministratie staat in voor de verspreiding van de onderzoeksgegevens.

Jos De Meyer wil graag weten wanneer de cijfers beschikbaar zijn. *Bavo Smits*, adjunct-kabinetschef van minister Hilde Crevits, antwoordt dat de onderzoeks-cijfers op 18 november eerstkomend officieel zullen worden voorgesteld op de studiedag, maar dat ze vroeger ter beschikking zullen worden gesteld aan de taskforcegroepen. De rapporten voor de zeventien taskforcegroepen zijn in elk geval zo goed als klaar.

Jo De Ro wil graag vóór de gemeentelijke begrotingsbesprekingen de resultaten bestuderen. Op vraag van *Jan Durnez* antwoordt *Steven Groenez* dat de procentuele resultaten per gemeente in het rapport staan. Voor het basisonderwijs kan de capaciteitsmonitor dienen voor de meerjarenbegroting capaciteitsmiddelen. Eventueel moeten er nog wel meer gedetailleerde gegevens verzameld worden voor gemeenten waar de defaultcapaciteit wijst op een probleem. Voor het secundair onderwijs zijn sowieso meer gegevens over het aanbod nodig, vooraleer er een begroting op gebaseerd kan worden.

In kleine gemeenten is het moeilijk om alle vestigingsplaatsen ervan te overtuigen de vragenlijst in te vullen en zonder alle gegevens is het model niet functioneel. De onderzoekers hebben daarom gesuggereerd om van volledige aanbodcijfers een financieringsvoorwaarde te maken. Voorts stellen ze voor om enquêtegegevens te vergelijken met andere gegevens over de feitelijke bezetting om eerder zonderlinge afwijkingen eruit te halen.

De plaatsen nodig in andere ruimtes dan de klaslokalen, refter, speelplaats, sportfaciliteiten, en voor andere functies dan lesgeven zijn niet berekend. Het is dan ook niet mogelijk om louter op basis van leerlingenaantallen de budgetten te bepalen. De kwaliteit of de andere vereisten moeten mee in rekening gebracht worden. Ook thema's als eigenaarschap zijn niet bevraagd. Aan *Elisabeth Meuleman* antwoordt *Steven Groenez* dat de vragenlijsten en de verkorte sjablonen in bijlage bij het onderzoek zitten. Met de lestijdenpakketten is enkel rekening gehouden bij het bepalen van de capaciteit in het Antwerpse secundair onderwijs. Om capaciteit ook elders accuraat in kaart te brengen, moeten die zeker meetellen.

Johan Surkyn heeft zich gebaseerd op de bevolkingsprognoses van de Studiedienst van de Vlaamse Regering omdat het recente projecties zijn, omdat ze per gemeente ingedeeld zijn en omdat ze het hele grondgebied beslaan. Om coherentieredenen is het niet wenselijk dat gemeenten op basis van eigen materiaal zelf bevolkings- of capaciteitsprognoses maken. Met het DC-Noise-project wordt de impact van demografische veranderingen op lokaal niveau, onder andere West-Vlaanderen, gemeten. Daar is plattelandsvlucht een probleem, het omgekeerde van hetgeen zich voordoet rond Antwerpen en Brussel. De Studiedienst van de Vlaamse Regering brengt wel degelijk de vruchtbaarheid, het aantal kinderen per vrouw, in rekening. Ook dat de cijfers van de Studiedienst van de Vlaamse Regering verbeterd zijn, kan de spreker beamen. De dienst begint te beseffen dat de demografische invloedssfeer van Brussel ver reikt. Een kleine verschuiving voor Brussel, bijvoorbeeld Brusselse kinderen die elders les volgen, kan een grote verschuiving betekenen voor de ontvangende randgemeenten, onder meer Grimbergen en Vilvoorde. Bij de nieuwe projecties is daar wat meer rekening mee gehouden. De suburbanisatie rond Brussel is niet enkel stadsvlucht van elites, maar ook van geïmmigreerde groepen.

De grootste stijgingen in capaciteitsgemeenten zijn te verklaren door zittenblijven. De transitienorm voor zittenblijven is niet aangepast. Die norm per gemeente is bepaald op basis van de bevindingen van de februaritelling in de gemeenten.

Met grote woningbouwprojecten kan centraal geen rekening gehouden worden, maar het bouwtempo van de gemeente of een subzone wordt weerspiegeld in de demografische cijfers. Dat neemt niet weg dat trendomkeringen geen factor van het model zijn en dus voor verrassingen kunnen zorgen. De onderzoekers hebben er vooralsnog niet aan gedacht de resultaten te gebruiken voor andere diensten als kinderopvang, cultuur en sport. Het model levert twee types resultaten: de lokale behoeften en de diensten, in dit geval onderwijs, die een gemeente aan

niet-inwoners verstrekt. Het zou interessant zijn dat ook voor andere diensten te berekenen.

Ook *Koen Daniëls* vraagt om de gegevens per gemeente zo snel mogelijk vrij te geven. De partiële gegevens die nu op de website van de minister staan, zouden tot verkeerde conclusies kunnen leiden. De studiedag blijft cruciaal om een en ander te verduidelijken, onder meer hoe gemeenten zelf de cijfers kunnen verzamelen en updaten. *Kathleen Helsen*, voorzitter, stelt voor dat de aanwezige kabinetsmedewerker de vraag aan de minister zou overmaken. *Steven Groenez* wijst de parlementsleden op de detailkaarten voor steden waar deelgebieden afgebakend zijn. Die kaarten staan ook op de ministeriële website. Gemeenten met een taskforce krijgen een eigen rapport. *Jo De Ro* wijst erop dat er ook gemeenteoverstijgende samenwerkingsverbanden en overlegplatformen bestaan en vraagt dat deze over de gegevens van al hun gemeenten zouden kunnen beschikken.

Kathleen HELSEN,
voorzitter

Jos DE MEYER
Caroline GENNEZ,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

bso	beroepssecundair onderwijs
DC-Noise	Demographic Change: New Opportunities In a Shrinking Europe (demografische verandering: nieuwe kansen voor een krimpend Europa)
GOK	gelijke onderwijskansen
HIVA	Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving van de KU Leuven (vroeger Hoger Instituut voor de Arbeid)
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn